

Yleiskaava-arkkitehti

Johanna Sääksniemi

Kaupunkisuunnittelu

johanna.saaksniemi@lahti.fi

Viite: Lausuntopyyntö 6.7.2023

Asia: Lahden yleiskaava 2035 (Y-205) ja kestävä kaupunkiliikkumisen ohjelma 2021–2025, luonnosvaihe, Lahti

Lahden suunta -työhön kuuluu oikeusvaikutteisen yleiskaavan ja kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman laatiminen koko Lahden kaupungin alueelle. Lahden suunta toteuttaa kaupungin strategiaa ja ympäristötavoitteita. Jatkuva työ etenee neljän vuoden sykleissä valtuustokausittain. Parhaimmillaan laadittavana on Lahden suunta -työn 2021–2025 luonnos, ja nähtäville asetetaan Lahden yleiskaavan 2035 (Y-205) luonnos ja kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman 2021–2025 luonnos. Lahden suunta -työn 2021–2025 tavoitevuosi on 2035.

Pyydettyinä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää 6.6.2023 päivätystä kaavaluonnoksesta seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Liittyen Lahden yleiskaava-alueeseen viimeisin laaja-alaisempi muinaisjäännöskohteiden inventointi kaava-alueella on tehty vuonna 2017, jolloin inventoitiin vuoden 1918 taistelupaikkoja Lahden alueelta (*Lahti, 1918 taistelupaikkojen inventointi*, P. Häkälä & E. Sorvali, 2017). Selvitys kattaa kuitenkin vain vuoden 1918 taistelupaikat eikä koska muita muinaisjäännöksiä. Tätä aiempi laaja-alaisempi inventointi yleiskaava-alueelta on vuodelta 2002 (*Lahti, Arkeologinen täydennysinventointi*, V. Adel & A. Lahelma, 2002). Vuoden 2002 inventoinnin tarkoituksena oli kartoittaa Lahden alueen ennestään tuntemattomia muinaisjäännöskohteita. Inventointi suoritettiin keskittyen irtolöytötietoihin ja maaston topografiaan. Inventointi ei kuitenkaan enää ole ajantasainen. Näiden lisäksi Lahden yleiskaava-alueella on tehty useita pienempien alueiden arkeologisia selvityksiä liitteen asemakaavoihin ja osayleiskaavoihin, kuten esimerkiksi vuonna 2022 tehty Karistomäen asemakaava-alueen inventointi (J. Rahkola & H. Takala 2022 *LAHTI Karistomäen asemakaava-alue Arkeologinen inventointi 2022*) ja Koiskala-Tiiranmäen kaava-alueen inventointi vuosina 2021–2022 (J. Rahtola et al. 2022: *Lahti Koiskala–Tiiranmäen kaavarunkoalue Arkeologinen inventointi 2021–2022*). Nämä ja vastaavat muut tässä mainitsemattomat vähemmän kuin kymmenen vuotta vanhat arkeologiset selvitykset eivät kata koko yleiskaava-aluetta. Alueellinen vastuumuseo huomauttaa kaavoittajaa siitä, ettei Lahden yleiskaava-alueen muinaisjäännöksistä ole ajantasaista tietoa. Lisäksi alueellinen vastuumuseo huomauttaa, että vaikka muinaisjäännösrekisterin tietojen tarkistaminen on kaavoitusprosessissa suotavaa, ei kyseessä kuitenkaan ole selvitys eikä se vastaa varsinaista muinaisjäännöselvitystä. Muinaisjäännösten selvitysten tarpeellisuuden arvioi siitä vastaava viranomaistyötä tekevä taho, alueellinen vastuumuseo.

Lahden suunta -yleiskaava luonnokseen on karttaan 2 *Kulttuuriympäristö* merkitty yleiskaava-alueen tunnettuja muinaisjäänkökohteita. Kiinteät muinaisjäänkökset on merkitty karttaan *Muinaismuistokohteena*, jotka on rauhoitettu perustuen muinaismuistolakiin (295/1963). Lisäksi karttaan on merkitty *muu muinaismuistokohde*, jolla viitataan muihin muinaisjäänkö- ja kulttuuriperintökohteisiin. Lisäksi yleiskaavaselostukseen on liitetty lista yleiskaava-alueen muinaisjäänkökohteista (*Muinaismuistokohteet yleiskaavassa*). Listauksen pohjana on käytetty Museoviraston ylläpitämää muinaisjäänkörekisteriä. Kartalta ja listauksesta puuttuu kuitenkin useita kiinteitä muinaisjäänkökohteita ja muita yleiskaavassa huomioitavia muinaisjäänkö- ja kulttuuriperintökohteita. Kartalta 2 puuttuu esimerkiksi *Rantala I* (muinaisjäänkörekisterin tunnus 1000045979), *Maunula I* (1000045977), *Maunula II* (1000045978), *Rakokallio rä* (1000042608), *Kivimäki* (1000042256) ja *Lotila* (1000042254). Lisäksi usealla muinaisjäänkökohteella ei ole olemassa olevaa muinaisjäänkörajausta tai sitä ei ole merkitty kartalle. On myös suotavaa lisätä kartalle 2 *Kulttuuriympäristö* ja muinaisjäänkökohtelistaukseen mahdolliset muinaisjäänkökohteet, jotka edellyttävät tarkastusta, jos niiden alueelle kohdistuu muuttuvaa maankäyttöä.

Perustuen edeltäviin huomioihin alueellinen vastuumuseo edellyttää kattavan ja perusteellisen inventoinnin tekemistä viimeistään yleiskaava-alueen asemakaavavaiheessa. Oikeusvaikutteisten yleiskaava-alueiden osalta arkeologinen selvitys on tehtävä ennen yleiskaavan hyväksymistä ja selvityksen tulokset tulee huomioida yleiskaavassa. Lisäksi alueellinen vastuumuseo edellyttää puuttuvien kiinteiden muinaisjäänkösten, muu kulttuuriperintökohteiden ja mahdollisten muinaisjäänkösten lisäämistä kaavakartalle ja muinaisjäänköksiä koskevaan listaukseen. Samalla alueellinen vastuumuseo huomauttaa Lahden kaupungin kaavoitusta siitä, ettei arkeologista kulttuuriperintöä ole huomioitu riittävän aikaisessa vaiheessa kaavahanketta, mikä on johtanut selvitysten puuttumiseen kaavan luonnosvaiheessa.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Yleiskaavan luonnokseen (Y-205) on valmisteltu paikallisten kulttuuriympäristöjen päivitysinventointi, jota museo on Lahden suunta -työn edetessä edellyttänyt. Lahden kaupunki on myös tehnyt paikallisten maisemien inventoinnin, joka lisää tietoa kulttuuriympäristöistä yleiskaavan pohjalle. Inventoinnit täydentyvät ehdotusvaiheeseen. Museo on mukana ohjaamassa inventointien valmistelua. Kulttuuriympäristöt on yleiskaavassa esitetty oikeusvaikutteisella kaavakartalla, mikä on hyvä päivitys verrattuna edelliseen yleiskaavaan (Y-203).

Museolla on rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta muutamia huomautettavia alueita koskien kaavamerkintöjä "Kestävä yhdyskuntarakenne" -kartalla:

- Orrilan pappilan ympäristöön on jätettävä riittävä maisemapeltoalue. Museo ehdottaa, että Koiskalantien varteen nyt asumiseen (A-1) merkitty alue muutetaan osittain maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA). Alue ei myöskään sovi väliaikaiseen maanvarastointiin (-1 - merkintä).

- Koiskalassa kulttuuriympäristörajauksiin kuuluva peltoalue Koiskalantien itäpuolella on merkitty asumiseen (A). Museo katsoo, että peltoalue on maisema-arvojensa vuoksi säilytettävä avoimena peltoalueena ja muutettava siksi maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA).
- Seestassa Seestantien ja Valtatie 4:n väliin jäävä alue on merkitty kaupan alueeksi (P). Alueella sijaitsevat Seestan kartanon historiaan liittyvät rakennukset, Seestan koulu ja Porrilanmäki, joiden säilymisen merkintä vaarantaa.
- Renkomäessä moottoritien varressa oleva peltoalue on merkitty lähivirkistysalueeksi (VL). Museo katsoo, että alue on maisemallisesti merkittävää peltoaluetta, ja on syytä pitää avoimena, jotta näkymä Ali-Mäkelän ja Yli-Mäkelän kohteisiin säilyy.

Museolla ei ole tässä kaavavaiheessa muuta huomautettavaa maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö	Liisa Koskelainen
tutkija, arkeologi	Jasmin Puska
tutkija	Roosa Ruotsalainen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus